

Marino Turčić*

UDK 657.635:339.7
JEL Classification M41, G30
Prethodno priopćenje

HARMONIZIRANJE EKSTERNOG I INTERNOG FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA PO SEGMENTIMA POSLOVANJA

Sustav izvještavanja po segmentima poslovanja koji uvažava kriterije raščlanjivanja za potrebe internog izvještavanja po segmentima poslovanja, ujedno čini informacijsku osnovicu potrebnog agregiranja homogenih ekonomskih pozicija za potrebe eksternog izvještavanja. Uz zadovoljenje načela internog i eksternog izvještavanja, istodobno se ostvaruju ciljevi harmoniziranog financijskog izvještavanja po segmentima poslovanja. Međunarodni standard financijskog izvještavanja nalaže da informacije objavljene u temeljnim financijskim izvještajima moraju biti potpuno usklađene sa podacima iskazanim po segmentima, određuje parametre poslovnog segmentiranja, te inaugurira novi koncept harmoniziranih eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima, koji pruža eksternim korisnicima pregled poslovnih procesa temeljen na računovodstvu odgovornosti i razotkriva pojedinačni doprinos svakog izvještajnog poslovnog segmenta ukupnom rezultatu poslovnog sustava kao cjeline, uz punu afirmaciju menadžerskog pristupa. Od eksternih se financijskih izvještaja očekuje da pruže cjelovitu financijsku sliku poslovnih aktivnosti nekog poslovnog subjekta, sa dobro strukturiranom vertikalnom i horizontalnom vezom između pojedinih pozicija financijskih izvještaja, koja olakšava mogućnost procjene vrijednosti, dinamike i stupnja neizvjesnosti budućeg novčanog toka, te likvidnosti i financijske fleksibilnosti promatranog subjekta u cjelini, kao i njegovih segmentata poslovanja. Predložen je općeprihvatljivi model ocjene harmonizira-

* M. Turčić, dr. sc., Brodokomerc Nova d.o.o., Rijeka. (E-mail: marino.turcic@brodokomerc.hr).

Rad je primljen u uredništvo 14. 11. 2011., a prihvaćen je za objavu 17. 12. 2012.

nosti eksternog i internog financijskog izvještavanja po segmentima, koji je na koncu testiran na odabranom uzorku poslovnih sustava.

Ključne riječi: poslovni segment, izvještajni segment, prezentacija financijskog izvještaja, glavni donositelj poslovnih odluka, menadžerski pristup

1. Uvod

Razlike u osnovnim postavkama obračunskih sustava pojedinih država nastaju zbog činjenice da su oblik i sadržaj financijskih izvještaja uređeni nacionalnim propisima i nacionalnim računovodstvenim standardima. U uvjetima globalizacije te razlike čine prepreku uspoređivanju financijskih izvještaja subjekata iz različitih država. Upravo odatle izvire potreba harmonizacije računovodstvene prakse mjerenja, vrednovanja i iskazivanja rezultata poslovanja, osobito kod onih multinacionalnih kompanija koje moraju sastavljati konsolidirane financijske izvještaje. Kada bi se financijski izvještaji širom svijeta sastavljali na istoj metodološkoj osnovi, bilo bi ih jednostavnije sastavljati.

Terminom *harmonizacija* u ovom radu podrazumijeva se usklađenost eksterno objavljenih temeljnih financijskih izvještaja sa internim financijskim izvještajima o rezultatima poslovanja poslovnih segmenata, sastavljenim prema informacijskim potrebama glavnog donositelja poslovnih odluka, primjenom menadžerskog pristupa, uz uvažavanje načela računovodstva odgovornosti. Riječ je o procesu povećanja kompatibilnosti računovodstvene prakse postavljanjem ograničenja koja malo mogu i varirati, a to je otvoreniji i fleksibilniji pristup za razliku od standardizacije. Harmonizaciju međunarodne računovodstvene prakse moguće je ostvariti kroz usklađeniju pripremu i prezentiranje eksternih i internih financijskih izvještaja po poslovnim segmentima, koji osiguravaju lakšu međunarodnu usporedivost i razumijevanje. Suvremeni projekti konvergencije europske tradicije s anglo-američkim iskustvima vode ka zajedničkom cilju, donošenju seta jedinstvenih međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

2. Projekt nove prezentacije financijskih izvještaja

Kao integralni dio globalnog projekta konvergencije razvija se novi koncept prezentiranja financijskog izvještaja. Ocjenjen je važnim, ali ne i prioritarnim u kontekstu aktualne svjetske financijske krize. Izostavljen je iz terminskog plana

rada dvaju glavnih regulatornih tijela (IASB i FASB) za 2012. godinu, ne zato što se od zajedničkog projekta odustalo, već zbog provođenja dodatnih istraživanja, a obnova značajnijih aktivnosti očekuje se u prvoj polovici 2013. godine.

Dva glavna prigovora upućena dosadašnjem prezentacijskom formatu bila su slijedeća: informacije nisu prezentirane dosljedno i nedovoljno su raščlanjene u financijskim izvještajima. Kao odgovor na upućene prigovore, novi koncept prezentacije zahtijeva da informacije pruže realnu i cjelovitu financijsku sliku, da budu uporabljive u procjeni vrijednosti, dinamike i stupnja neizvjesnosti budućeg novčanog toka, te u ocjeni likvidnosti i financijske fleksibilnosti poslovnog subjekta u cjelini i svakog izvještajnog segmenta posebice. Cilj je kvalitetna prezentacija financijskih izvještaja, koja proces izvještavanja u cijelosti čini efikasnijim podižući uporabljivost financijskih izvještaja na način da se korisnicima olakša njihovo razumijevanje.

Dva glavna načela racionalizacije funkcije eksternog i internog izvještavanja postaju:

- načelo kohezivnosti, koje govori o povezanom odnosu između stavaka pojedinih financijskih izvještaja i transparentnom slijedu poslovnih transakcija barem na razini kategorija, i
- načelo raščlambe, koje informacije raščlanjuje po aktivnostima, ovisno o tome da li su iznosi povezani sa načinom stjecanja kapitala (financijska sekcija) ili sa načinom kako subjekt koristi taj kapital u stvaranju vrijednosti (poslovna sekcija). Kriterij klasifikacije je način uporabe imovine i obveza u poslovnom subjektu, što je specifičnost upravo menadžerskog pristupa. Raščlamba informacija obavlja se po sekcijama i kategorijama:
 - poslovna sekcija (dalje raščlanjena na operativnu i investicijsku kategoriju),
 - financijska sekcija (dalje raščlanjena na dug i kapital),
 - multikategorijalne transakcije,
 - porez na dobit na redovne poslovne i financijske aktivnosti,
 - prekid poslovanja (nakon oporezivanja), i
 - ostala sveobuhvatna dobit (nakon oporezivanja).

Stavke primarno raščlanjene po aktivnostima, raščlanjuju se zatim prema funkcijskom načelu i prema prirodnim vrstama, a moguća su i daljnja raščlanjivanja, primjerice na dugoročnu i kratkoročnu imovinu i obveze, prema osnovici vrednovanja i dr.

Iznimno, subjekti kojima to odgovara, a najčešće su to oni subjekti koji pružaju financijske usluge (banke, osiguravatelji i sl.), mogu odabrati alternativnu opciju prezentiranja imovine i obveza redosljedom rastuće ili opadajuće likvidnosti, osobito ako takva prezentacija pruža korisnicima relevantniju informaciju.

Nova klasifikacijska politika na razini izvještajnog segmenta složenija je u primjeni, ali svakako bolje predstavlja način na koji je neka imovina ili obveza upotrijebljena unutar poslovnog subjekta. Korisnicima financijskih izvještaja potrebno je razjasniti osnovicu provedene klasifikacije po izvještajnim segmentima, a korisne su i druge informacije, npr. o duljini poslovnog ciklusa, dospijeću dugoročnih i kratkoročnih obveza, ograničenju u repatrijaciji novca, raščlambi po vrstama troškova, ponovljenom vrednovanju i sl.

3. Interno financijsko izvještavanje o poslovnim segmentima

Međunarodni standard financijskog izvještavanja 8 – *Poslovni segmenti* obvezne su primijeniti one kompanije čijim se dužničkim ili vlasničkim instrumentima trguje na javnom tržištu, odnosno one koje su u postupku podnošenja svojih financijskih izvještaja regulatornom tijelu zbog izdavanja bilo koje klase instrumenata na javnom tržištu.

Osnovna odrednica menadžerskog pristupa u oblikovanju segmenata jest da slijedi internu organizacijsku strukturu i stavove glavnog donositelja poslovnih odluka, a onda eksterni izvještaji slijede interni sustav izvještavanja. Menadžerski pristup pruža više informacija, povećava broj izvještajnih segmenata, a korisnici financijskih izvještaja mogu poslovne procese sagledati „očima menadžmenta“, dakle nema nikakve sumnje da unosi novu kvalitetu u interno financijsko izvještavanje. Koncept menadžerskog pristupa segmentalnom izvještavanju ima osobitu vrijednost jer se na njega nadovezuje zahtjev međunarodnog standarda da se svaka informacija o rezultatima poslovnog segmenta, predočena glavnom donositelju poslovnih odluka, mora objaviti i eksterno. Slabosti koncepta ovise o ljudskim osobinama, stručnosti i ambicijama glavnog donositelja poslovnih odluka, a reflektiraju se u kvaliteti i kvantiteti segmentalnih informacija.

Poslovni segment definira se kao onaj dio poslovnog subjekta koji obavlja poslovne djelatnosti iz kojih ostvaruje prihode i na osnovi kojih nastaju određeni troškovi, kako na vanjskom tržištu, tako i prodajom proizvoda/usluga drugim poslovnim segmentima unutar istog poslovnog subjekta. Kriterij determiniranja poslovnog segmenta je okolnost da li rezultate poslovanja tog segmenta redovito pregledava glavni donositelj poslovnih odluka zbog ocjene uspješnosti poslovanja segmenta i zbog odluke o alokaciji korištenih resursa na segment, te da li postoje zasebne financijske informacije o tom segmentu, a ne veličina tog poslovnog segmenta.

Izvještajni segment formira se objedinjavanjem segmenata temeljem zadanih kriterija objedinjavanja, ili se poslovni segment pojedinačno određuje izvještajnim

u slučaju da prelazi bilo koji od standardom zadanih kvantitativnih pragova. Izvještajni segment čini okvir za prezentiranje informacija o poslovanju poslovnog segmenta na način na koji njegove rezultate prati glavni donositelj poslovnih odluka.

Povlačenje računovodstvenih informacija po segmentima temeljem razvijene informatičke tehnologije neposredno i iz istih baza podataka, s ciljem da u su-marnom obliku budu objavljene u financijskim izvještajima za eksterne korisnike, jest tehnika koja omogućava donošenje kvalitetnih poslovnih odluka i pospješuje harmoniziranost eksternog i internog financijskog izvještavanja po segmentima poslovanja.

Pohvalu zaslužuje svaka raščlamba informacije provedena na način da korisnicima pruža dovoljno novih detalja inkrementalne vrijednosti korisnih za odlučivanje. Raščlamba informacije je opravdana i ima smisla sve dok je korisna u ocjeni financijskih učinaka poslovnih djelatnosti kojima se subjekt bavi kao i u predviđanju njegovih budućih novčanih tokova i prognozi trendova, i sve dok korisnicima pruža vrijedne informacije o financijskom položaju, usporedive između više subjekata, te informacije o gospodarskom okružju u kojem subjekt posluje,.

Novi prezentacijski format financijskih izvještaja predviđa potrebu naknadne izmjene i prilagodbe standarda zahtjevima za dodatnim segmentalnim informacijama, pod uvjetom da su objavljeni podaci sastavni dio pokazatelja koje pregledava glavni donositelj poslovnih odluka, ili mu se redovito podnose na uvid iako nisu uključeni u dotične pokazatelje. Primjena međunarodnog standarda financijskog izvještavanja o poslovnim segmentima u kombinaciji sa novopredloženim prezentacijskim modelom, donosi kvalitativni zaokret u preustroju dosadašnjeg sustava internog izvještavanja. Suština uspješnog harmoniziranja financijskog izvještavanja leži u ispunjenju organizacijskih, kadrovskih, informatičkih i ostalih neop-hodnih pretpostavki, uz jednaku metodološku osnovicu na obje razine, kako bi eksterna usporedba interno ostvarenih rezultata bila jedinstvena.

4. Model harmoniziranog financijskog izvještavanja

Postavljanje modela harmoniziranja eksternog i internog financijskog izještavanja po segmentima poslovanja započinje od definiranja ciljne vrijednosti funkcije harmoniziranja, njezinih osnovnih i kontrolnih varijabli, te njihovih parametara. Varijable se zatim analiziraju odgovarajućim pokazateljima koji ih najbolje reprezentiraju, a model se na koncu podvrgava testiranju na odabranom uzorku gospodarskih subjekata.

Uvažavajući konfliktne interese različitih korisnika financijskih izvještaja, za potrebe daljnje razrade ovog modela odabrani su vlasnici kao ciljna skupina

korisnika (podrazumijevaju se sadašnji, ali i budući vlasnici, dakle potencijalni ulagači ili investitori). Polazna je pretpostavka da stupanj harmoniziranosti informacija eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima koji zadovoljava informacijske potrebe vlasnika, najvjerojatnije zadovoljava i sve ostale korisnike financijskih izvještaja, budući da je vrlo vjerojatno da je vlasnicima immanentan najniži mogući prag tolerancije na rizik.

Visoka harmoniziranost eksternog i internog izvještavanja po segmentima stvara konkurentsku prednost menadžerima u vođenju poslovnog subjekta, pružanjem širokog spektra relevantnih, točnih, pravovremenih i vjerodostojnih informacija koje zaista mogu postati dobar temelj za donošenje poslovnih odluka, svakome na svojoj razini odgovornosti. Jednako tako, visoka razina usklađenosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima omogućava donošenje ključnih ekonomskih odluka, i istovremeno potiče vlasnike da ulože svoj kapital u poslovni subjekt, a posljedica su odgovarajuće koristi i za šire makroekonomsko okruženje u kojem taj poslovni subjekt djeluje.

U mjerenju stupnja harmoniziranosti (što se definira kao zavisna varijabla) koriste se dvije **vrste** varijabli, nezavisne i kontrolne.

Nezavisne varijable determiniraju stupanj harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima i podijeljene su u tri skupine:

- opće informacije o poslovnim segmentima,
- informacije iz eksternih financijskih izvještaja i
- informacije iz internih financijskih izvještaja.

Svaka od ove tri skupine nezavisnih varijabli definirana je kroz šest varijabli, kao što je objašnjeno u nastavku teksta.

Standard harmoniziranog financijskog izvještavanja zahtijeva transparentno iznošenje **općih informacija** o poslovnim segmentu. U tom smislu, varijabla X_{111} - *OSOS (Organizational Structure of Operating Segments)* označava prisutnost informacija o organizacijskoj osnovi svakog pojedinog poslovnog segmenta, X_{112} - *IRS (Identification of Reportable Segments)* ukazuje na prisustvo informacija o čimbenicima određivanja izvještajnih segmenata, X_{113} - *MPS (Main Products and Services)* ocjenjuje prisutnost informacija o glavnim proizvodima/uslugama, odnosno skupinama proizvoda/usluga, X_{114} - *GA (Geographical Areas)* ocjenjuje prisutnost teritorijalnih informacija o prihodima/imovini, X_{115} - *MC (Major Customer)* ocjenjuje prisutnost informacije o glavnom kupcu, dok X_{116} - *DBM (Differences in the Basis of Measurement)* označava prisutnost informacija o primjenjenim računovodstvenim politikama alokacije resursa na segmente.

Informacije iz **eksternih** financijskih izvještaja ocjenjuju se harmoniziranim ukoliko su zastupljene slijedeće varijable: X_{121} - *CPF (Classification and Presentation Form)* znači dosljednu primjenu svih standardnih kriterija klasifikacije i

prezentacijske forme, X_{122} - *IFRS (International Financial Reporting Standards)* ukazuje na harmoniziranost informacija iz eksternih financijskih izvještaja s MRS-evima i MSFI-jima, X_{123} - *CC (Concept of Cohesiveness)* ocjenjuje da li se iz informacija prezentiranih u eksternim financijskim izvještajima može steći cjelovita financijska slika "uzduž i poprijeko" svih agregiranih homogenih ekonomskih pozicija, X_{124} - *QCI (Qualitative Characteristics of Information)* ocjenjuje harmoniziranost s aspekta dostignutih kvalitativnih obilježja prezentiranih informacija, X_{125} - *PMC (Public Market Competitiveness)* ukazuje na svojstvo atraktivnosti predloženih informacija kojima se podiže konkurentnost na javnom tržištu, X_{126} - *STAR (Segment and Total Amounts Reconciled)* ukazuje na integritet informacije iz kojeg se skriva točnost vertikalno iskazanih zbrojeva i međuzbrojeva u pojedinom financijskom izvještaju, kao i horizontalna usklađenost zbrojeva na relaciji konsolidirana – segmentalne informacije.

Harmoniziranost informacija iz **internih** financijskih izvještaja procjenjuje se temeljem sljedećih varijabli: X_{131} - *MA (Management Approach)* označava utjecaj menadžerskog pristupa na klasifikaciju stavaka u internom obračunu, njihov raspored i odraz stvarnih poslovnih procesa, X_{132} - *DAC (Disaggregation Criteria)* ukazuje na dimenziju provedene raščlambe segmentalnih podataka, X_{133} - *AC (Aggregation Criteria)* ocjenjuje harmoniziranost postignutu agregiranjem ekonomski homogenih pozicija, X_{134} - *CSI (Classification of Segment Information)* valorizira modifikaciju prezentiranja segmentalnih informacija prema novoj klasifikacijskoj formi eksternih izvještaja, X_{135} - *MSPLR (Measure of Segment Profit or Loss and Revenues)* ukazuje na usklađenost u mjerenju i objavljivanju informacija o segmentalnoj dobiti/gubicima i приходima, X_{136} - *ALOSI (Assets, Liabilities and Other Segmental Information)* ocjenjuje harmoniziranost prezentiranih informacija o segmentalnoj imovini, obvezama i ostalim segmentalnim informacijama.

U model su uključene dvije **kontrolne varijable** za koje se opravdano pretpostavlja da imaju izravan utjecaj na harmoniziranost eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima poslovanja, a temeljem dužnog poštivanja pravila pojedinog tržišta, i općeprihvaćenih računovodstvenih pravila i kompleta visokokvalitetnih MRS-eva i MSFI-ja, pa tako i standarda koji propisuje financijsko izvještavanje o poslovnim segmentima. Skupinu kontrolnih varijabli čine sljedeće dvije varijable:

- kotacija na nekom od tržišta vrijednosnica (javnom, razvijenom ili nerazvijenom), i
- priprema za kotaciju na nekom od tržišta vrijednosnica.

U smislu prethodno navedenog, varijabla X_{21} - *SEL (Stock Exchange Listing)* označava kotaciju vlasničkih ili dužničkih vrijednosnica na javnom tržištu, a X_{22} - *IIPM (Issuing of Instruments in a Public Market)* označava pripremu subjekta za izdavanje bilo koje klase instrumenata i uvrštenje na javno tržište.

Ako poslovni subjekt već kotira na tržištu kapitala, za ocjenu razine harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima tog subjekta, varijabla X_{22} se zanemaruje. Model uvažava okolnost da se poslovni subjekt priprema za uvrštenje u kotaciju na javnom tržištu kapitala, ali sa polovičnom vrijednošću kontrolne varijable pri ocjeni njene harmoniziranosti.

Iz navedenog slijedi da model zapravo ima zavisnu varijablu i dvadeset nezavisnih varijabli, što se vidi iz izraza (1).

$$Y = 0,3179 \cdot \frac{\sum_{i=1}^6 X_{11i}}{6} + 0,2643 \cdot \frac{\sum_{i=1}^6 X_{12i}}{6} + 0,3678 \cdot \frac{\sum_{i=1}^6 X_{13i}}{6} + 0,05 \cdot \frac{\sum_{i=1}^2 X_{2i}}{1 + X_{22}} \quad (1)$$

Sve varijable u skupinama od po šest nezavisnih varijabli tretirane su jednako i primjenjen je izraz za jednostavnu aritmetičku sredinu zato što u formiranju jedinstvene varijable svih šest varijabli komponenti ima jednaki značaj odnosno ponder. Polazi se od pretpostavke da svaka financijska informacija pojedinačno pridonosi većem stupnju harmoniziranosti ukupnog financijskog izvještavanja, noseći pozitivni sinergijski efekt.

Slijede oznake, odnosno tumačenja varijabli:

- X_{111} - informacije o organizacijskoj osnovi svakog pojedinog poslovnog segmenta,
- X_{112} - informacije o čimbenicima određivanja izvještajnih segmenata,
- X_{113} - informacije o glavnim proizvodima/uslugama, odnosno skupinama proizvoda/usluga,
- X_{114} - teritorijalne informacije o prihodima/imovini,
- X_{115} - informacije o glavnom kupcu,
- X_{116} - informacije o primjenjenim računovodstvenim politikama alokacije resursa na segmente,
- X_{121} - primjena svih standardnih kriterija klasifikacije i prezentacijske forme,
- X_{122} - puna primjena MRS-eva i MSFI-ja,
- X_{123} - zadovoljen koncept kohezivnosti,
- X_{124} - dostignuta kvalitativna obilježja prezentiranih informacija,
- X_{125} - postoji konkurentnost na javnom tržištu,
- X_{126} - osiguran integritet informacije,
- X_{131} - primjena menadžerskog pristupa,
- X_{132} - provedena raščlamba segmentalnih podataka,
- X_{133} - zadovoljen kriterij agregiranja ekonomski homogenih pozicija,

- X_{134} - prezentiranja segmentalnih informacija modificirana prema novoj klasifikacijskoj formi eksternih izvještaja,
- X_{135} - usklađeno mjerenje i objavljivanje informacija o segmentalnoj dobiti/gubicima i prihodima,
- X_{136} - prezentirane informacije o segmentalnoj imovini, obvezama i ostalim segmentalnim informacijama,
- X_{21} - kotacija vlasničkih ili dužničkih vrijednosnica na javnom tržištu,
- X_{22} - priprema subjekta za izdavanje bilo koje klase instrumenata i uvrštenje na javno tržište.

Varijable se u modelu predstavljaju binarnim vrijednostima, na način da pokazuju je li određeno kvalitativno obilježje modela prisutno (dodjeljuje se vrijednost 1) ili odsutno (vrijednost 0). Stoga je vrijednost funkcije definirana u rasponu vrijednosti od 0 do 1.

U nedostatku decidiranog odgovora i objektivne nemogućnosti njihove početne podjele na poslovne subjekte sa harmoniziranim, odnosno neharmoniziranim eksternim i internim financijskim izvještajima o poslovnim segmentima, u modelu je sugerirana kvantifikacija na sljedeći način.

Svaka vrijednost funkcije harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima, kao zavisne varijable Y , manja od 1 značit će utoliko niži stupanj harmoniziranosti. Sasvim neharmonizirani eksterni i interni financijski izvještaji o poslovnim segmentima onih poslovnih subjekata čijim se vlasničkim ili dužničkim instrumentima ne trguje na javnom tržištu i koji se ne pripremaju za izdavanje instrumenata i njihovo uvrštenje na javna tržišta, poprimit će vrijednost 0, dok će izvještaji najviše razine harmoniziranosti dostići vrijednost 1, premda je logično da će stupanj harmoniziranosti vrlo rijetko postizati maksimalne ili minimalne vrijednosti.

Element subjektivnosti u ocjenjivanju pojedinog svojstva naprosto je neizbježan, ali zato je sa stajališta objektivizacije izvora podataka i informacija važno razlikovati „činjenice“, kao objektivne podatke, od „mišljenja“, kao subjektivno obojenih podataka (Brajdić, 1998).

U nedostatku decidiranog odgovora i objektivne nemogućnosti njihove početne podjele na poslovne subjekte sa harmoniziranim, odnosno neharmoniziranim eksternim i internim financijskim izvještajima o poslovnim segmentima, u modelu se sugerira slijedeća kvantifikacija:¹

¹ Intervali za ocjenu harmoniziranosti nisu strogo postavljeni, dopuštena je fleksibilnost određivanja i drugačijih pragova.

- eksterni i interni financijski izvještaji po segmentima mogu se ocijeniti harmoniziranim u slučaju kad je vrijednost funkcije u intervalu

$$0,75 \leq Y \leq 1,00 \quad (2)$$

- srednje harmoniziranim u intervalu

$$0,50 \leq Y \leq 0,74 \quad (3)$$

- a nezadovoljavajuća harmoniziranost postoji ako je

$$0,00 \leq Y \leq 0,49. \quad (4)$$

U slučaju kada se eksterni i interni financijski izvještaji o poslovnim segmentima ocijene dovoljno harmoniziranom osnovicom za donošenje investicijskih odluka, postavljeni će model biti u funkciji donošenja obje odluke, ili one o ulaganju, ili one o odustajanju od ulaganja. Vrijedi i obrnuto, naime, ukoliko se bilo koja od navedenih značajki pokaže nedovoljno harmoniziranom, vlasnici će prepoznati elemente neizvjesnosti svake njihove odluke koja bi eventualno bila donesena na osnovu takvih neusklađenih informacija iz eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima.

Pritom se procjena razine harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima nikako ne smije poistovjetiti sa procjenom boniteta poslovnog subjekta. Drugim riječima, eksterni i interni financijski izvještaji manje uspješnih poslovnih subjekata mogu iskazivati vrlo visok stupanj harmoniziranosti informacija, kao i obrnuto.

U nastavku slijedi objašnjenje građenja modela:

$$0 \leq Y \leq 1 \quad (5)$$

$$Y = \beta_1 X_{1j} + \beta_2 X_2 \quad (6)$$

$$\sum_{i=1}^2 \beta_i = 1 \quad \beta_1 = 0,95 \quad \beta_2 = 0,05 \quad (7)$$

Dvije skupine nezavisnih varijabli se ponderiraju ponderima β_1 i β_2 pri čemu vrijedi $\sum_{i=1}^2 \beta_i = 1$. Vrijednosti 0,95 i 0,05 su odabrane kao vrijednosti pondera zato što je uobičajeno i u skladu sa poznatom praksom u računovodstvu, kontrolnoj varijabli pridodati ponder značajnosti koji razinu signifikantnosti fiksira na 5%. Takvim se pristupom priznaje važnost nekog obilježja, ali i postavlja granica njegove značajnosti.

$$\beta_1 = \sum_{j=1}^3 \beta_{1j} \quad (8)$$

$$X_{ijk} \in \{0,1\} \text{ pri čemu je } i = 1, 2 \quad j = 1, 2, 3 \quad k = 1, 2, \dots, 6 \quad (9)$$

Indeks i odnosi se na na skupine varijabli, indeks j odnosi se na podskupine u skupini nezavisnih varijabli, a indeks k se odnosi na pojedinačne varijable koje čine svaku od tri podskupine nezavisne varijable.

$$X_{1j} = \sum_{j=1}^3 \left(\beta_{1j} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{1jk}}{6} \right) \quad (10)$$

$$X_2 = \frac{\sum_{j=1}^2 X_{2j}}{1 + X_{22}} \quad (11)$$

Skupina dviju kontrolnih varijabli definirana je baš ovako zato jer ako poslovni subjekt već kotira na tržištu kapitala, za ocjenu razine harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima tog subjekta, varijabla X_{22} se zanemaruje. Ukoliko poslovni subjekt ne kotira na nekom od javnih tržišta, razvijenih ili nerazvijenih tržišta vrijednosnica, obilježenih čimbenicima uvećane harmonizacije poput: tradicije, obilježja države, opsega prometa, intenziteta javne kontrole i intervencije i sl., tada je prijedlog modela da se uvaži i okolnost da se poslovni subjekt priprema za uvrštenje u kotaciju na javnom tržištu kapitala, međutim sa polovičnom vrijednošću kontrolne varijable pri ocjeni harmoniziranosti.

Nesporno je da funkcija harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima poprima vrijednost koja će biti niža za subjekte koji niti kotiraju na burzi, niti se pripremaju za uvrštavanje na burzu, i čija će kontrolna varijabla zbog toga biti jednaka nuli. Model je ipak pogodan za ocjenu harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima i takvih subjekata. Naime, i poslovni subjekti čiji vrijednosni papiri ne kotiraju na burzama, uistinu mogu sastavljati harmonizirane eksterne i interne financijske izvještaje o poslovnim segmentima, premda nisu izravno potaknuti na harmoniziranje financijskih izvještaja. Iz te činjenice izvire opravdano veća nesigurnost vlasnika i veći rizik ulaganja u takve poslovne subjekte, što je popratna osobina financijskih izvještaja niže razine harmoniziranosti.

Na koncu, cjelovit model ocjene harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima poslovanja izgleda kako slijedi:

$$Y = \beta_{11} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{11k}}{6} + \beta_{12} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{12k}}{6} + \beta_{13} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{13k}}{6} + \beta_2 \frac{\sum_{j=1}^2 X_{2j}}{1 + X_{22}} \quad (12)$$

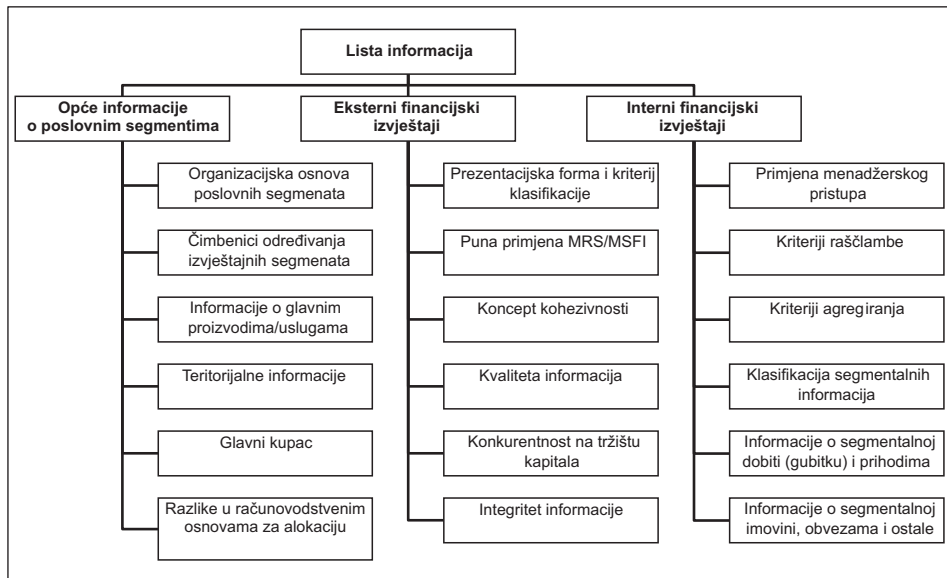
$$\beta_1 \cdot X_{1j} = \beta_{11} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{11k}}{6} + \beta_{12} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{12k}}{6} + \beta_{13} \frac{\sum_{k=1}^6 X_{13k}}{6} \quad (13)$$

pri čemu je $j = 1, 2, 3$, a $\beta_1 = \sum_{j=1}^3 \beta_{1j}$.

Na slici 1. rezimirane su kategorije informacija kojima je građen model harmoniziranog eksternog i internog financijskog izvještavanja.

Slika 1.

KATEGORIJE INFORMACIJA HARMONIZIRANOG EKSTERNOG I INTERNOG FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Izvor: prijedlog autora.

Tablica 1.

LISTA INFORMACIJA HARMONIZIRANOG EKSTERNOG I INTERNOG
 FINANCIJSKOG IZVJEŠTAJA PO SEGMENTIMA POSLOVANJA SA
 PRIPADAJUĆIM PONDERIMA ZNAČAJNOSTI

LISTA INFORMACIJA	Perspektiva: <i>MENADŽERI</i>				Ponder značajnosti pojedine informacije
	Menadžer investicijskog centra	Menadžer profitnog centra	Menadžer prihodnog centra	Menadžer troškovnog centra	
1. Opće informacije o poslovnim segmentima					
1.1. Organizacijska osnova poslovnih segmenata	10	9	8	7	34
1.2. Čimbenici određivanja izvještajnih segmenata	10	8	5	2	25
1.3. Informacije o glavnim proizvodima/uslugama	10	9	8	6	33
1.4. Teritorijalne informacije	10	7	7	3	27
1.5. Glavni kupac	10	9	8	1	28
1.6. Razlike u računovodstvenim osnovama za alokaciju	10	7	5	3	25
UKUPNO OPĆE INFORMACIJE O POSLOVNIM SEGMENTIMA	60	49	41	22	172
2. Eksterne financijske informacije					
2.1. Prezentacijska forma i kriterij klasifikacije	10	8	5	3	26
2.2. Puna primjena MRS/MSFI	10	7	4	2	23
2.3. Koncept kohezivnosti	10	3	2	1	16
2.4. Kvaliteta informacija	10	9	7	5	31
2.5. Konkurentnost na tržištu kapitala	10	5	2	1	18
2.6. Integritet informacije	10	8	6	5	29
UKUPNO EKSTERNE FINANCIJSKE INFORMACIJE	60	40	26	17	143
3. Interne financijske informacije					
3.1. Primjena menadžerskog pristupa	10	9	8	7	34
3.2. Kriteriji raščlambe	10	9	7	5	31
3.3. Kriteriji agregiranja	10	9	7	5	31
3.4. Klasifikacija segmentalnih informacija	10	9	8	6	33
3.5. Informacije o segmentalnoj dobiti (gubitku) i prihodima	10	10	10	5	35
3.6. Informacije o segmentalnoj imovini, obvezama i ostale segmentalne informacije	10	10	10	5	35
UKUPNO INTERNE FINANCIJSKE INFORMACIJE	60	56	50	33	199
SVEUKUPNO INFORMACIJE HARMONIZIRANOG EKSTERNOG I INTERNOG FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA PO SEGMENTIMA	180	145	117	72	514

Izvor: prijedlog autora.

Iz prethodnog prikaza kategorija informacija harmoniziranog eksternog i internog financijskog izvještavanja može se uočiti da se radi o širokom spektru različitih obilježja: opisnih, kvantitativnih i kvalitativnih, financijskih i nefinancijskih, metrijskih i nemetrijskih, bez ili sa vremenskom orijentacijom, usmjerenih ka prošlosti ili budućnosti, i sl. Prezentirana lista može se supstituirati ili nadopuniti i drugim relevantnim informacijama koje mogu podići razinu harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima, pod uvjetom da su „čitljive“ iz objavljenih financijskih izvještaja i podložne ocjenjivanju, te da je njihova uporabljivost veća od troška njihove pripreme.

S obzirom na nemogućnost egzaktne valorizacije doprinosa pojedine informacije ukupnoj razini harmoniziranosti eksternog i internog financijskog izvještavanja o poslovnim segmentima, polazi se od pretpostavke da sve skupine informacija iz postavljenog modela nisu jednako neophodne menadžerima različitih razina odgovornosti.

Postavljena lista odgovarajućih informacija u tabličnom je prikazu prema autorovim kriterijima vrednovanja² bodovana na skali od 1 do 10, čime je valoriziran značaj pojedine informacije za specifičnu menadžersku razinu. Podrazumijeva se da važnost pojedinih obilježja harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima poslovanja ovisi o specifičnim informacijskim potrebama svake menadžerske razine. Pri ocjenjivanju značajnosti pojedine informacije, a time posredno i funkcije harmoniziranosti, izvjesna subjektivnost je neizbježna i podložna je kritici zbog učinjenog pragmatičnog pojednostavljenja, no ipak, ponderi značajnosti uz nezavisne i kontrolne varijable, definirani na opisani način, ne bi trebali narušiti prethodno definirane intervale različite razine harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja o poslovnim segmentima.

Uvažavajući ograničenje da je $\beta_1 = 0,95$ slijedi daljnja matematička razrada modela:

$$\beta_{11} = \sum_{i=1}^3 \beta_{1i} \cdot \frac{172}{514} = 0,3179 \quad (14)$$

$$\beta_{12} = \sum_{i=1}^3 \beta_{1i} \cdot \frac{143}{514} = 0,2643 \quad (15)$$

$$\beta_{13} = \sum_{i=1}^3 \beta_{1i} \cdot \frac{199}{514} = 0,3678 \quad (16)$$

² Riječ je o stavu autora bez empirijske verifikacije na uzorku menadžera, dakle postoji mogućnost dodatnih istraživanja i nadogradnje predloženog modela u tom smislu.

Postavljeni model predstavlja jedan od mogućih prijedloga kako bi se eksterno i interno financijsko izvještavanje o poslovnim segmentima moglo učiniti harmoniziranijim. Model dopušta izvjesnu subjektivnost u harmoniziranju financijskih izvještaja, otvoren je kako za eventualno drugačije vrednovanje pondera značajnosti nezavisnih varijabli, ovisno o subjektivnosti imanentnoj menadžerskom pristupu, tako i za eventualno drugačije strukturiranu listu informacija koja u datim okolnostima bolje reprezentira nezavisne varijable modela. Također, dopuštena je razumna fleksibilnost pri drugačijem definiranju intervala ocjene dostignute harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima.

Za očekivati je da protekom vremena model zastari pod utjecajem promjena u gospodarskoj sferi, a koje će se neminovno odraziti i na financijske izvještaje poslovnih subjekata (nove metode vrednovanja, metode obračuna troškova i sl.). Stoga je osnovna ideja bila da postavljeni model ne bude zatvoren, nepromjenjiv, jer bi nakon kratkog vremena vjerojatno bio neprimjenjiv. Stoga je generalno dopuštena mogućnost dodatne fine regulacije u njegovoj primjeni. Bitno je bilo postići cilj, a u ovom radu to je bolja transparentnost informacija koja vodi ka harmoniziranom eksternom i internom financijskom izvještavanju po poslovnim segmentima, a sve sa svrhom optimalizacije u procesu donošenja ekonomskih odluka.

5. Testiranje modela

U nastavku slijedi radno-intenzivno istraživanje sekundarnih podataka iz financijskih izvještaja odabranog uzorka poslovnih subjekata, te pridodavanje binarnih ocjena svakoj osobini nezavisnih i kontrolnih varijabli, čime se dolazi do sveukupne ocjene funkcije harmoniziranosti financijskih izvještaja poslovnih subjekata. Testiranje modela sprovedeno je na tri uzorka:³

1. dva inozemna društva čijim se dionicama aktivno trguje na razvijenom tržištu kapitala, burzama u New Yorku (NYSE) i Frankfurtu (FWB),
2. dva domaća dionička društva koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi, kao manje razvijenom tržištu kapitala, i
3. dva domaća dionička društva koja ne kotiraju na javnom tržištu.

Provedeni testovi ukazuju na činjenicu da čak ni inozemna poduzeća koja kotiraju na svjetski poznatim burzama (tablica 2.), kakva su njujorško i frankfurtsko

³ Korporacije iz uzorka nisu iz iste industrije, međutim za očekivati je da industrijski efekti ne mogu uzrokovati toliko značajne razlike u stupnju harmoniziranosti financijskih izvještaja, koliko to mogu osobine korporacija poput veličine, vlasništva, kotiranja i sl. To je razlog zbog kojeg se autor nije fokusirao samo na jednu industriju.

tržište, danas ne udovoljavaju zahtjevima potpune harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima za poslovnu 2011. godinu, na način kako je to postavljeno ovdje predloženim modelom. Budući da vrijednost funkcije za testirane subjekte ne prelazi postavljeni prag od 0,75, njihovi financijski izvještaji mogu se ocijeniti tek srednje harmoniziranim.

Tablica 2.

INOZEMNA PODUZEĆA KOTIRAJUĆA
NA RAZVIJENIM TRŽIŠTIMA KAPITALA

Poslovni subjekt		STARWOOD HOTEL & RESORTS	DAIMLER AG	Prosjek	
Javno tržište		NYSE New York	FWB Frankfurt		
Osnovne varijable	opće	<i>OSOS</i>	1	1	1,00
		<i>DRS</i>	1	1	1,00
		<i>MPS</i>	1	1	1,00
		<i>GA</i>	1	1	1,00
		<i>MC</i>	0	0	0,00
		<i>DBM</i>	1	1	1,00
		ukupno	5	5	5,00
	eksterne	<i>CPF</i>	0	0	0,00
		<i>IFRS</i>	1	1	1,00
		<i>CC</i>	0	0	0,00
		<i>OCI</i>	1	1	1,00
		<i>PMC</i>	1	1	1,00
		<i>STAR</i>	1	1	1,00
		ukupno	4	4	4,00
	interne	<i>MA</i>	0	1	0,50
		<i>DAC</i>	0	0	0,00
		<i>AC</i>	0	0	0,00
		<i>CSI</i>	0	0	0,00
		<i>MSPLR</i>	1	1	1,00
		<i>ALOSI</i>	1	1	1,00
ukupno		2	3	2,50	
Kontrolne varijable	<i>SEL</i>	1	1	1,00	
	<i>IIPM</i>	0	0	0,00	
Rezultat		Y	0,6137	0,6750	0,64435

Izvor: obrada autora prema *Starwood Hotel & Resorts Worldwide Inc., Annual Report 2011.*, www.nyse.com, (10.12.2012.); te *Daimler, Annual Report 2011.*, www.daimler.com, (09.12.2012.)

Ona kotirajuća domaća dionička društva (tablica 3.), koja su zbog svoje vlasničke strukture izgradila kulturu vlastitog financijskog izvještavanja pod snažnim inozemnim utjecajem, u provedenom testu također iskazuju ocjenu srednje harmoniziranosti, ravnopravno onima sa razvijenih tržišta kapitala.

Tablica 3.

DOMAĆA DIONIČKA DRUŠTVA KOTIRAJUĆA NA ZSE

Poslovni subjekti		ISTRATURIST Umag d.d.	ERICSSON NT d.d. Zagreb	Prosjek	
Javno tržište: ZAGREBAČKA BURZA (ZSE)					
Osnovne varijable	opće	<i>OSOS</i>	1	1	1,00
		<i>DRS</i>	1	1	1,00
		<i>MPS</i>	1	1	1,00
		<i>GA</i>	1	1	1,00
		<i>MC</i>	0	0	0,00
		<i>DBM</i>	1	1	1,00
		ukupno	5	5	5,00
	eksterne	<i>CPF</i>	0	0	0,00
		<i>IFRS</i>	1	1	1,00
		<i>CC</i>	0	0	0,00
		<i>QCI</i>	1	1	1,00
		<i>PMC*</i>	0	1	0,50
		<i>STAR</i>	1	1	1,00
		ukupno	3	4	3,50
	interne	<i>MA</i>	1	1	1,00
		<i>DAC</i>	0	0	0,00
		<i>AC</i>	0	0	0,00
		<i>CSI</i>	0	0	0,00
		<i>MSPLR</i>	1	1	1,00
<i>ALOSI</i>		0	0	0,00	
ukupno		2	2	2,00	
Kontrolne varijable	<i>SEL</i>	1	1	1,00	
	<i>HIPM</i>	0	0	0,00	
Rezultat	Y	0,5697	0,6137	0,59170	

* Prilikom ocjene konkurentnosti polazi se od činjenice da je u 2011.g. evidentiran sljedeći opseg trgovanja prema www.zse.hr (14.12.2012.):

- 33.818 dionica ISTT-R-A, uz ostvareni volumen prometa na službenom tržištu ZSE od 9 mil HRK, a prosječna cijena je pala sa 299,98 HRK (03.01.2011.g.) na 179,00 HRK (30.12.2011.g.),
- 128.935 dionica ERNT-R-A, uz ostvareni volumen prometa na redovitom tržištu ZSE od 175 mil HRK, a prosječna cijena dionice pala je sa 1.369,95 HRK (03.01.2011.g.) na 1.080,00 HRK (30.12.2011.g.).

Izvor: obrada autora prema Izvješću Uprave i financijskim izvještajima 31. prosinca 2011.g. „ISTRATURIST UMAG d.d.“ i Bilješkama uz financijske izvještaje; te Godišnjem financijskom izvještaju 31. prosinca 2011. „ERICSSON NIKOLA TESLA d.d.“; www.rgf.fina.hr/JavnaObjava-web (14.12.2012.)

Moguće je zaključiti kako sastavljači financijskih izvještaja domaćih poslovnih subjekata svoj zadatak obavljaju mnogo površnije, na nužnom minimumu standardiziranog sadržaja, nedovoljno detaljno, ukratko rečeno - neuspješnije od

svojih inozemnih kolega. Na taj način izostaje interes investitora da im povjere svoj kapital, a poslovni subjekti ostavljaju dojam nedovoljne konkurentosti.

Nezadovoljavajuću harmoniziranost pokazuju dva testirana domaća nekotirajuća dionička društva (tablica 4.).

Tablica 4.

DOMAĆA NEKOTIRAJUĆA DIONIČKA DRUŠTVA

Poslovni subjekt		HOTELI BAŠKA d.d. Baška	GP KRK d.d. Krk	Prosjek	
Osnovne varijable	opće	<i>OSOS</i>	0	0	0,00
		<i>DRS</i>	0	0	0,00
		<i>MPS</i>	0	1	0,50
		<i>GA</i>	0	0	0,00
		<i>MC</i>	0	0	0,00
		<i>DBM</i>	0	1	0,50
		ukupno	0	2	1,00
	eksterne	<i>CPF</i>	0	0	0,00
		<i>IFRS</i>	0	1	0,50
		<i>CC</i>	0	0	0,00
		<i>QCI</i>	1	1	1,00
		<i>PMC</i>	0	0	0,00
		<i>STAR</i>	1	1	1,00
		ukupno	2	3	2,50
	interne	<i>MA</i>	0	0	0,00
		<i>DAC</i>	0	0	0,00
		<i>AC</i>	0	0	0,00
		<i>CSI</i>	0	0	0,00
		<i>MSPLR</i>	0	0	0,00
		<i>ALOSI</i>	0	0	0,00
		ukupno	0	0	0,00
Kontrolne varijable	<i>SEL</i>	0	0	0,00	
	<i>IIPM</i>	0	1	0,50	
Rezultat	Y	0,0881	0,2631	0,17560	

Napomena: Zagrebačka burza svojim Rješenjem od 29.06.2010.g. ukida uvrštenje redovnih dionica Hoteli Baška d.d. Baška s danom 30.06.2010.g., temeljem Zahtjeva za povlačenje dionica s Redovnog tržišta.

Izvor: obrada autora prema Godišnjem izvješću Uprave o stanju društva „HOTELI BAŠKA“ i Bilješkama uz financijske izvještaje za godinu koja je završila 31.12.2011.g.; te Godišnjem izvješću o stanju društva „GP KRK“ za 2011.godinu i Bilješkama uz financijske izvještaje, www.rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web, (14.12.2012.)

Indikativno je da su najbolje ocjene harmoniziranosti kod kotirajućih kompanija, bez obzira radi li se o razvijenom ili manje razvijenom tržištu kapitala, pridružene grupi općih informacija o poslovnim segmentima.

Nekotirajuća domaća dionička društva bolje su prošla u ocjenjivanju prezentiranih informacija iz eksternih financijskih izvještaja, dok je ocjena njihovih eksterno objavljenih informacija iz internih izvještaja – definitivno poražavajuća.

Općenito govoreći, bolje su harmonizirani eksterni i interni finacijski izvještaji po segmentima poslovnih subjekata sljedećih obilježja:

- subjekti se nalaze u većinskom vlasništvu privatnih, uglavnom stranih vlasnika,
- njihovo financijsko izvještavanje podliježe reviziji,
- radi se o multinacionalnim kompanijama,
- poslovni subjekti koji postupaju u skladu s MSFI, i osobito
- oni poslovni subjekti koji su prisutni na tržištima kapitala i čijim se vrijednosnicama aktivno trguje.

Budući da je primjena aktualnog standarda kojim se uređuje segmentalno financijsko izvještavanje relativno tek u začetku, još nema značajnijih iskustava na tom području. Kako se o novom prezentacijskom modelu financijskih izvještaja još uvijek raspravlja u stručnim krugovima regulatornih tijela, ovdje postavljeni model ocjene harmoniziranosti eksternih i internih financijskih izvještaja po segmentima doživjet će svoju punu afirmaciju tek u narednim godinama. Po okončanju projekta konvergencije, a s početkom primjene nove prezentacijske forme financijskih izvještaja i načela kohezivnosti i raščlambe i na segmentalnoj razini, za očekivati je da eksterni i interni financijski izvještaji po segmentima dostignu još veću harmoniziranost, što će se eventualno moći provjeriti nekim budućim istraživanjima.

6. Zaključak

Iz široke baze računovodstvenih informacija detaljno raščlanjenih za potrebe internog izvještavanja, sustav koristeći razvijenu informatičku tehnologiju preuzima samo one povezane i relevantne informacije koje su potrebne za agregiranje homogenih ekonomskih pozicija u svrhu eksternog financijskog izvještavanja, a osobito one koje redovito pregledava glavni donositelj poslovnih odluka, pa se na taj način postiže zahtijevana razina harmoniziranosti eksternog i internog financijskog izvještavanja po segmentima poslovanja. Zadovoljavajući kriterije potrebnog raščlanjivanja za potrebe internog izvještavanja po segmentima poslovanja, tako zamišljen sustav ujedno predstavlja informacijsku osnovicu potrebnog agregiranja homogenih ekonomskih pozicija za eksterno izvještavanje. Moguće je bez nepotrebnih dodatnih troškova ustrojiti takav sustav izvještavanja po segmentima poslovanja koji zadovoljava principe eksternog i internog izvještavanja, a kojim se istodobno ostvaruju ciljevi harmoniziranog financijskog izvještavanja po segmentima poslovanja.

Literatura:

1. Alexander, D., Archer, S. (2003). *Miller European Accounting Guide, 5th Edition*, Aspen Publishers, New York.
2. Anić-Antić, P. (2007). "Različitosti financijskog izvještavanja prema MSFI i nacionalnim standardima značajnijih svjetskih tržišta kapitala – usporedni prikaz", *Ekonomski pregled 9-10*, 567-585.
3. *An Improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Objective of Financial Reporting and Qualitative Characteristics and Constraints of Decision-useful Financial Reporting Information* (2008) *Exposure Draft*, IASB, www.iasb.org.
4. Brajdić, I. (1998). *Modeli odlučivanja*, Hotelijerski fakultet, Opatija.
5. Epstein, J., B., Nach, R., Bragg, S., M. (2007). *GAAP 2007, Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*, John Wiley & Sons .
6. Garrison, R., H., Noreen, E., W. (2003). *Managerial Accounting*, Irwin, McGraw-Hill.
7. *IFRS 8 – Operating Segments* (2006). International Accounting Standards Board, London, www.iasb.org.
8. Nobes, C., Parker, R. (2004). *Comparative International Accounting, 8th Edition*, Prentice Hall.
9. Peršić, M., Ilić, S (2006). *Menadžersko računovodstvo hotela*, HZRFD, Zagreb.
10. *Preliminary Views on Financial Statement Presentation* (2008). Discussion Paper, IASB, www.iasb.org.
11. Roberts, C., Weetman, P., Gordon, P. (1998). *International Financial Accounting – a Comparative Approach*, Financial Times Pitman Publishing, London.
12. Smith, J., L., Keith, R., M., Stephens, W., L. (1988). *Managerial Accounting*, Mc Graw Hill, New York.
13. Choi, F., Meek, G. (2005). *International Accounting, 5th Int. Edition*, Prentice Hall / Pearson Education Int.
14. Mrša, J. (2009). "Harmonizacija financijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća", u: XLIV simpozij *Financije i računovodstvo u zaštiti hrvatskog gospodarstva od recesije*, Cota, B., Tadijančević, S. (ur.), HZRFD, Zagreb – Pula, str. 141-154.

15. Peršić, M. (2008). "IFRS/MSFI 8 Operativni segmenti", u: zbornik 3. konferencije *Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja*, Opatija, HZRFD Zagreb, str. 95-118.
16. *Statement of Financial Accounting Standards No. 131, Disclosures about Segments of an Enterprise and Related Information* (1997). FASB, www.fasb.org.
17. Turčić, M. (2011). *Harmoniziranje eksternog i internog financijskog izvještavanja po segmentima poslovanja*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet u Rijeci.
18. Whittington, G., Thorell, P. (1994). "The Harmonization of Accounting within the EU: Problems, Perspectives and Strategies", *European Accounting Review*, London, 2.

HARMONIZING EXTERNAL AND INTERNAL FINANCIAL REPORTING BY OPERATING SEGMENTS

Summary

The segment reporting system proposed in this paper is specific by both respecting disaggregation criteria for internal segment reporting needs and at the same time forming information basis for required aggregation of homogeneous economical items for external reporting needs. By satisfying internal and external reporting principles, the aims of harmonized financial segment reporting are achieved at the same time. The regulations of International Financial Reporting Standards require that data disclosed in basic financial statements be fully reconciled with data disclosed by operating segments. It is established which parameters best conduct the operating segmentation that will satisfy the needs of both external and internal reporting equally but also how to optimally determine the volume of operating segment. The new concept of harmonized external and internal financial segment reports is supported. These reports offer preview of business processes based on responsibility accounting and uncover individual contribution of each business segment to the total result of the entity, by full affirmation of management approach. The importance of harmonizing internal financial reports by segments with external financial reports is proved. It is expected that these statements portray a cohesive financial picture of a given entity's business activities, with appropriately structured vertical and horizontal relationships between particular items of financial reports, by making easier the possibility of assessment the amount, timing and uncertainty of the future cash flow, liquidity and financial flexibility of the entity as a whole, as well as its operating segments. A generally acceptable assessment model of external and internal segment reporting harmonization is nominated in several different industries and tested on the selected sample of entities.

Key words: operating segment, reporting segment, financial statement presentation, chief operating decision maker, management approach